

pred novo in najstrahovitejšo revolucijo in že lani se je začela glasiti, ko so zaporedom ljuti socialisti napadali nemškega cesarja, italijanskega in španskega kralja, ruske ministre. Tako je človeštvo v 300 letih zašlo do brezna in propada, iz katerega žuga vstati še prej nezaslišano baštvo. Lutovci in Kalvinci so zavrgli cerkvene zapovedi, libe alci so se lotili deset božjih zapovedi in odpravili posebno 1., 2., 3., 6., deloma tudi 7. in 8. Toda socialisti ne marajo ne za cerkvene, ne za božje zapovedi, in ljudje so po tem takem polagoma zgubili ne samo sv. Cerkev, Jezusa Kristusa, Boga, ampak so tudi zabredli tako, da rušijo narurne podlage človeške družbi!

Ali nimamo tukaj nobenega pomočnika več? Gotovo, da imamo; sv. katoliška Cerkev je ta pomočnik. Vendar tako, kakor je sedaj po liberalnih postavah zvezana in v paragrafe raznih, jenemu blagodušnemu uplivu nasprotujočih, postav vključena, ne more ničesar zdatnega opraviti. Zato so pa ravno sedaj, ko mnogo ljudi čuti nevarnost socializma, jeni najvišji pastir, sv. oče papež Leon XIII. povzdignili svoj svarilni glas. Na sv. den pretečenega leta, ko so obhajali spomin na rojstvo Tistega, ki je ljudem pripravil pravi mir, objavili so velevažno pismo do vseh nadškofov in škofov celega sveta. V pismu razlagajo v prejasni in veličastni besedi uzroke nesreč, v katerih se človeštvo nahaja in katere mu še pretijo, ali ob enem tudi kažejo, da zamore sv. katoliška Cerkev edina pa tudi gotovo vsem pomagati, ako se njej privoščijo potrebne svobode! Pismo je neizmerno važno, podučilno in spodbudljivo tako, da ga bomo prihodnjič začeli tudi bralcem „Slov. Gosp.“ objavljati. Rečeno pa bodi v pojasnilo, da se bo pismo samo leži razumevalo!

Zakaj je g. dr. Radaj govoril zoper potrdenje svoje in g. J. Fluherja volitve!

Ko smo novi poslanci prišli v Gradec in imeli 2. sejo dne 25. sept. 1878. je deželni odbornik Paierhuber poročal, kako sta volilca Miha Nasko in Franc Soršak tožbo vložila pri okrajnej sodnji v Slov. Bistrici zoper Jurija Mlakarja, Janeza Šerbelja in Mat. Razgoršeka, potem pri mariborskej sodnji zoper Jakoba Rataja, Roterja in Marčiča, češ da so ti volilne glase kupovali in prodavali. Iz volilnega zapisnika bilo je pa razvidno, da so samo Šerbelj, Razgoršek in Rataj volilni možje, drugi zatoženci so se kupovanja in prodavanja glasov baje le udeležili. Akoravno pa zoper kandidata dr. Radaja in Janeza Fluherja tožba ničesar ne omenja, je vendar bil sprejet nasvet g. Paierhuberja ter se je sklenolo volitve še ne potrditi, ampak reč preiskavati. Res 8. okt. potem se oglasi zopet g. Paierhuber in poroča, da je vsa sodnijska preiskava v Slov. Bistrici bila zapostoj in brez uspeha; mariborska sodnja pa je rekla, da se je pri njej tožba vložila, kako je

baje posestnik Jakob Rataj moževoma Roterju in Marčiču nekaj obečal dati, če ga izvolita za volilnega moža za srenjo Bistričko pri Lembahu, zoper dr. Radaja in Fluherja se pa ne toži in ne leti noben sum na nju, kakor da bi se kupovanja in prodavanja volilnih glasov bila udeležila. Kajti v pismenej tožbi se berejo sledeče besede: „Kdo je pa Jakobu Rataju naročil, naj si ta kupi častvolilnega moža, to nam ni znano, (Soršaku in Naskotu! Čudno, zakaj sta pa tedaj tožit šla, če nista ničesar vedela? Ured.) to pa dobro vemo, da je Jakob Rataj pri volitvi glasoval za dr. Radaja in g. Fluherja“. (Kar je se vé bil poglavitni greh! Ured.) Na to je g. Paierhuber nasvetoval, naj se volitev dr. Radaja in g. Fluherja potrdi. Ali zoper tako potrdenje sem jaz ugovarjal iz sledečih uzrokov: že kmalu sprva zoper volitev samo ni nihče ugovarjal. Soršak in Nasko ugovarjala sta le zoper nekatere volilne moževe, ki so meni in g. Fluherju dali svoje glase. Vkljub temu deželni zbor volitve ni potrdil, ampak sklenil preiskavati. Preiskava še ni bila dognana in opetno poročilo g. Paierhuberjevo zboru ni povedalo nič novega, ampak le to, da so nekateri volilni možje zaradi kupovanja in prodavanja volilnih glasov v sodnijskej preiskavi. To pa meni ni bilo dosti, da bi se sedaj volitev potrdila; kajti tako bi našim slovenskim in vseskozi poštenim volilcem vendar sum ostal, do so morebiti vendarle glase kupovali in prodavali. Jaz sem bil prepričan, da je vse le nesramno natolcevanje, vendar treba je bilo da rešim čast svojih volilcev. In hvala Bogu nisem se varal v poštenosti slovenskih volilcev. Kakor je „Slov. Gospodar“ v šteč. 2. od 9. jan. poročal, se je dolženje naših volilcev, kakor bi ti bili glase kupovali in prodavali, pri obema sodnjama, pri slov. bistričkej in mariborskej, kot nesramno in torej izmišljeno pokazalo, volilci Šerbelj, Razgoršek in Rataj so nedolžni, vseskozi poštenjak! Sedaj je poštenost slovenskih volilcev jasna, jena in očitna, deželni zbor pa zamore pri bližnjem zborovanju izvolitev dr. Radaja in g. Fluherja častno potrditi.

Dr. Franc Radaj,
poslanec.

Gospodarske stvari.

Umno gospodarstvo pri živinoreji

Zadnja leta je število prebivalcev po mestih in trgih tudi pri nas znatno poskočilo: Danaj v pr. šteje z okolico vred več kakor 7 milijon. Gradec nad 100.000 ljudi. Ti povzijejo največ vsakojakega mesa, to dela meso drago, živinorejstvo pa kot vedno bolj koristen oddelek kmetijstva. Lepa živina najde vselej in povsod kupca, včasih jako dobrega. Zato moramo skrbeti, da živinorejo kolikor mogoče povzdignemo in dobiček sami zaslužimo, namesto, da bi ga nam drugi po-

lovili- Dunaj ali Beč potrebuje na leto 100.000 glav klavne živine, volov in krav, okolica mu jih daje samo okoli 12.000, drugo se dovaža do pol iz Ogerskega in Rumunskega, do pol pa iz Galicije, največ iz Ruskega, kamor gre dan na dan mnogo lepega denarja, ki bi ga lahko sami dobivali, ko bi za živinorejstvo več storili. Vsaj domačim potrebam moramo skušati, da jim ustrezamo zraven pa ugodno lego sredi Evrope porabimo ter dosedanje ugodno prodavanje svoje živine črez morje, v Italijansko, Švicarsko in Nemško pomnožimo. Leta 1875. je k nam v Avstrijo tuje živine več prišlo, kakor naše odšlo, le iz Pruskega 9000 glav, iz Ruskega 24.000, iz Rumunije in Turčije (Bosne in Hercegovine, Srbije) pa 66.000. Temu nasproti smo svoje živine več prodali, kakor kupili, črez morje 40.000 glav, v Italijo 10.000, v Švicarsko 12.000 v južno Nemčijo 91.000 in v Saksonsko 14.000. Kolikor še nam je storiti, to lahko povzememo iz sledečih števk: v Holandiji pride na 100 stanovnikov do 150 glav goveje živine, namreč volov, krav in telet, na Švicarskem do 90, na Württemberskem do 79, v Salcburškem do 70, na Koroškem do 69, Gornjem Avstrijskem do 65, Tirolskem 52, Štajerskem do 52, Kranjskem 48, Goriškem do 28 in Hrvatskem samo do 25. Goričko in Kranjsko se pa more mnogo zagovarjati; kajti velik del zemlje je le goli Kras, toda za Hrvatsko z jenimi neizmernimi livadami, travniki in pašniki je gori navedena številka močno svarjenje, naj v tej zadevi več storijo. Jako vrli živinorejci so pa Korošci. Jihova goveda Belanskega zlahtnega plemena daleč slovijo in se drago plačujejo. Nek grajščak iz Českega je kupil 14 glav take živine, stareje pa tudi mlade, ter je dal 2475 fl., t. j. poprek 176 fl. za vsako živinčce. Lepša in starejša goveda veljajo po 200 do 250 fl. Tudi naša Štajerska slovi zaradi svojih Marijahoferskih in Muricodolskih goved. Lep bik velja po 150 fl. Ali tudi po drugih krajih so lepa goveda in naše domače pleme ni tako slabo, kakor so uže nekateri upili in le zlahtna plemena svetovali. To je zelo napačno; zlahtne Muricodolske krave, ali pa Marijahoferski biki niso za vse kraje naše dežele in zato ne odobrujemo postopanja ministra za poljedelstvo, ki le zlahtna plemena podpirati daje, za povzdigo navadnega domačega govejega plemena pa ničesar storiti neče. Štajerska kmetijska družba je temu oporekala — zastoj. — To je obžalovati. Navadno pleme je najbolj poželjivo razširjeno in se s samim zlahtnim spodrinoti ne da in tudi treba ni. Kajti ono ima mnogo goved, ki v marsikterih dobrih lastnostih presegajo najlepša izmed zlahtnih plemen. Marsiktera krava navadnega plemena je boljše mlekarica od najlepše Marijahoferske. Treba je le umnega postopanja pri odbiranju goved za pleme. Naj se najlepša teleta najlepših in najboljših krav pušajo za pleme, naj se mladičem streže po umnem odkušenih gospodarjev potrjenem načinu, posebno pa

naj se skrbi za dovoljno število dobrih bikov istega navadnega plemena, in ni dvomiti, da bode v marsičem pri naši govedoreji boljše! Pomanjkanje dobrih bikov je močno občutljivo. V tej reči se mora nekaj storiti! Družba je lani kupila 13 bikov, 7 Muricodolskega in 6 Marijahoferskega plemena, ter jih v Gradcu 10. okt. razdražbala proti temu, da so se kupci zavezali, bika za spuščanje rabiti svojim pa tudi drugim kravam za plačilo 60 kr. Od teh je okrajnega zastopa odbor v Rogacu kupil 2 Marijahoferske bika. Za nakup bikov navadnega plemena družba ni storila nič, podružnice malo, okrajni zastopi še menje. Po uradnem številjenju l. 1869. poizvemo, da je krav na Štajerskem bilo 265.581, od teh v slovenskem Štajeru 73.996. Umni kmetovalci računijo 1 bika za 50 krav, tedaj bi trebalo na Štajerskem vsaj 5312 bikov. Toliko jih pa ni, vsaj na Slovenskem ne, sicer bi se ne objavljale pritožbe, kakoršno smo v lanjskem „Gospodarju“ štev. 52. v dopisu iz Čadrama brali. Pisatelju so znane srenje, ki imajo po 200 krav pa še niti enega bika! To je velika napaka, sitnoba, zadrega in zapreka napredovanju v umnej živinoreji!

Kmetijska družba štajerska je še dalje lani odposlala prošnjo do deželnega odbora, naj se postava za povzdigo živinorejstva, ktero so liberalci l. 1868. v nepremišljeni naglici prav nepraktično sklenoli, zopet prenaredi. Ta prošnja bo bržčas uslišana, neuslišana pa je ostala prošnja, ministru doposlana, naj bi se zopet prodavala živinska sol po znižanej ceni! Prihodnjic bodemo še par zanimivih besed spregovorili o sirarstvu, ki je zadnja leta tudi pri Slovencih začelo srečno in veselo napredovati!

Beseda o telečji reji.

M. Pogosto se za kravo, ki je iztelila, ali preveč ali pa premalo stori. Kot ravnilo mora veljati, da se taki kravi ne sme nič položiti, kar bi jo napenjalo, dražilo ali driskalo. Poleg dobrega sena, se njej mora prav marljivo prestane pitne vode podajati. Le če je krava po porodu premočno izdelana in oslajljena, se njej položi lahko prebavljive krme, kakor pijača pa z otrobi ali z zdrobljenim zrnjem pomešana voda. Ali vse, kar je preveč, je od škode. Naj se še skrbi za topel bled, mehko ležišče in krava varuje kolikor mogoče mrzle sape. Pri kravah, ki so dobre mlekarice, vime proti koncu brejatve močno naraste, kar je znamenje bližnjega poroda in da mladič ni več ravno mnogo potreben vsega maternega mleka, ki se odzda v vimenu nabirati začinja. Tu pa se navadno pri-godi, da so skrbliive in mlekalčne gospodinje brzo pri rokah in tako kravo molzejo ali dojijo, kar pa je po vseh skušnjah krivo in napačno ravnanje. Kajti prvo mleko gre teletu, da se po njem očisti tako imenovane črevesne smole. Ako je vime močno napeto, morda celo oteklo, mora se z mastjo tretji ali pa podstaviti posoda s toplo vodo, še

bolje pa posoda tople vode, v kateri se je nekoliko senenega drobca poparilo. Slapi, ki se iz takega parenja pod vime vzdigujejo, omečijo vime in ga zopet naredijo voljnatega in mehkega. Brž ko je tele porojeno, se položi na mehko nastelj pred kravo, da ga more obhlzati. Dobro je, če se potrosi s periščem otrobov, v katere se je malo soli pomešalo, da mati mladiča rajši obliže. Ko je nekaj ur preteklo, se tele dene kravi pod vime, da začne sesati. Prvo mleko ali zamlezvo, ki je bolj rumenkaste barve, služi teletu, kakor smo že omenili, v to, da se očisti črevesne smole, katere so mu čreva prek in prek polna. Tako očiščeno živinče začne pozneje redno prebavljati. To zamlezvo ali vsaj dober del njegov mora tele dobiti. Ko bi tele ga ne posesalo popolnoma, se mora vime izmolziti. Ljudem to prvo mleko ni zdravo, marveč gabno. Zdaj pa se obrnimo h kravi in teletu! Če je porod in tudi njegovi nasledki srečno in pravilno dovršen, k čemur pametno krmljenje, skrbna postrežba in previdno ravnanje s staro kravo najbolj pripomore, se njej po preteklih 8 dneh začne obilno pokladati, da dobi kolikor mogoče največ mleka. Tako ima tele zadosti in obilno zdrave hrane in tudi še nekaj teletu mleka ostane za hišne ali tržne potrebe. Kmetovavec si mora vedne pred očmi imeti resnico, da mora tisti, ki hoče obilno mleka imeti, tudi živino obilno krmiti, kajti: „krava pri gobcu molze, tako pravi star pa resničen pregovor. (Dalje prihodnjič.)

M. Kako se da zabraniti, da stare svinje mladičev ne pojedó. Da je svinjereja imeniten del kmetijskega gospodarstva, kdo ne bode tej resnici rad pritrdil, ki je kedaj ob tržnih dnevih po naših mestih se ozrl in videl, koliko se tega kmetijskega pridelka speča in sicer lahko in za dober denar speča. Toraj mora tudi vsakemu kmetovavcu, ki se s svinjerejo poča, mar biti, da se število svinjskega naraščaja ne le manjša, marveč kolikor mogoče množi. Temu pa je dostikrat morozeljnost starih svinj na potu. Proti ti napaki se pa od skušenih kmetovavcev sledeči pomočki nasvetujejo: 1.) Naj se mladim prešičkom brž po porodu skrajni zobje podero! Prešički pridejo namreč s skrajnimi in z drugimi zobmi na svet, ki so zelo ostri in trdno drug poleg drugega tako, da siski ali sesavne bradavičice med njimi prostora nimajo in mater pri sesanju močno zbadajo. Te bolečine starko dostikrat tako močno razdražijo, da lastne mladiče raztrga in požre. 2.) Drugo bolj priprosto pa tudi manj gotovo sredstvo je to, da se mladiči in starki rivec pomažejo z brinjevcem t. j. žganjem iz brinjevih zrnj žganim. Duh tega žganja zaduši morivne nakane v starki proti mladičem in brž ko so se ti par krat pri nji nasesali, jim ne žuga nobena nevarnost več od starkine morozeljnosti. 3.) Tretje pa najbolj zanesljivo sredstvo je to, da se starki brž, ko je povrgla, vlije nekoliko kapelj neke tekočine v uho. Ta tekočina

se nareja, če se 1—2 dela opiuma in 10—20 delov kafrovca (Kampfergeist) zlije in pomeša. To sredstvo zaziba starko v neko dremoto in dokler ta trpi, smejo mladiči brez skrbi sesati. Pozneje so pa tako vseh napadov varni.

Komisija za ogledovanje privatnih žrebcev bo poslovala 22. jan. ob 10. uri v Cmureku, 23. jan. ob 9. uri v Mariboru, 24. jan. ob 11. uri v Ormužu, 25. jan. v Celju ob 10. uri in 27. jan. ob 10. uri v Mozirju. Kdor hoče svoje žrebce za spuščanje rabiti, ta jih naj pred komisijo na ogled prižene, da zadobi potrebnega dovoljenja (licencije). Brez take licencije bi kaznovan bil, če bi žrebca za kobile rabil.

Seme ruskega lanu, koje nam je lani štajerska kmetijska družba naročila v Rigi na Ruskem, se je tako slabo obneslo, da ga letos ne bo ondi in sploh nič naročila, dokler ne poizvé za zanesljivejšega trgovca, ki bo z boljšo robo naročilom ustrezal.

Sejmovi na Štajerskem. 20. jan. Ernauž, Hengsberg, Rodin pri Rogacu, sv. Lenart v Slov. goricah, Mahrenberg, Schwanberg; 21. jan. Žigerski breg, Teharje; 22. jan. Mozirje.

Sejmovi na Koroškem. 20. jan. št. Vid, sv. Hema na Krki; 25. jan. št. Paul.

Dopisi.

Iz Maribora. (Stara garda) nemčurska 3 volilnih okrajev št. lenartskega, slov. bistrškega in mariborskega se je močno skrčila in pri volitvah popolnem propala, čeravno si je mnogo prizadevala za zmago kandidatov Seeder-Seidla. Dolgo je ta garda Slovence strahovala, dolgo so liberalci naše kmete zapeljevali, sedaj so se kmetske spametovali, sramotno jerobstvo otresli in dotedanjim glavačem nemčursko krone raz glave potegnoli. Propali so liberalci tako močno, kakor so nikoli poprej. Kajti izmed 46 volilcev št. lenartskega okraja se je samo revna trojica liberalnih nemčurjev našla, ki so glasovali „Seeder-Seidl“. Trije čudaki so: Franc Gollob (po pravem Golob) od sv. Trojice, menda ga je duh rajnega Wolfa po noči nadlegoval in ga v nemškutarsko „gmajno“ zagnal, potem št. lenartski pek Miha Naglič, ki je kot rojen Hrvat pozabil, da so Slovenci njegovi brati po rodu in krvi; volil je namesto Krenperčanov, ki doma niso zmogli moža za volitev, in napeljal Franc Sorec, nemškutarjev vinski brat v Partinji. Slov. Bistrica se je poboljšala v narodnem obziru, vendar je okraj izmed svojih 45 glasov oddal za „staro gardo“ še 18 mož. Imena teh 18 gardistov so: Peter Sorčnik, Andrej Tomažič, Andrej Mohorič, Franc Soršak, (škoda za čista in lepa slovenska imena), Miha Nasko, Janez Brglez, Andrej Gračner, Gregor Dovnik, Janez Vrhek, Juri Špec, Simon Kugler, Franc Pivec, Anton Siherl, Štefan Radolf.